

GERMANISTENTREFFEN DEUTSCHLAND- SÜD-OST-EUROPA, DOKUMENTATION DER TAGUNGSBEITRÄGE

DEUTSCHER AKADEMISCHER AUSTAUSCH DIENST (DAAD), 2007.

Ovaj zbornik pruža uvid u analizu teorijskih i praktičnih rezultata istraživanja poučavanja njemačkog kao stranog jezika u zemljama zapadne i jugoistočne Europe. Rad je usmjeren na istraživanje organiziranih višegodišnjih uspješnih programa u kojima znanstvenici, profesori, studenti te učenici koriste njemački jezik, kao i položaj njemačkog jezika u novonastalim uvjetima dominacije anglosaksonskih jezičnih utjecaja promicanih globalnim razvojem i širenjem interneta kao najtjecajnijeg suvremenog medija. Knjiga posebno ističe važnost višejezičnosti kao nositelja interkulturalnih nastojanja u uvjetima širenja ideje

ujedinjene Europe, ali i zabrinutost pojedinih jezičnih stručnjaka stanjem i položajem stranih jezika u pojedinim europskim zemljama koje su prije njegovale tradiciju učenja njemačkog jezika, čiji se značaj, kao i kulturni utjecaj posredovan prijenosom obrazaca njemačke kulture kroz jezične sadržaje, znatno umanjio.

Autori knjige predstavljaju skupinu 23 istaknuta jezikoslovna stručnjaka iz područja istraživanja poučavanja njemačkog jezika kao materinskog i stranog jezika, sa stajališta izvornih govornika, ali i nastavnika jezika iz zemalja jugoistočne Europe s dugogodišnjom tradicijom učenja stranih jezika. Knjiga je objavljena u nakladi Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD, Njemačka služba za akademsku razmjenu) iz Bonna, 2007. godine. Napisana je na njemačkom jeziku. Ima 361 stranicu te je sadržajno podijeljena u 23 poglavlja. Autori su uporabili niz znanstvenih i stručnih izvora koji su kroz tekst navedeni vrlo pregledno.

Rad sadrži 8 tablica, 2 grafikona i 3 slike. Općenita ocjena knjige jest da predstavlja iznimno značajno ostvarenje koje komparativnom analizom ističe dostignuća i nedostatke najvažnijih istraživanja iz područja poučavanja stranih jezika s posebnim naglaskom na utjecaj jezika u razvoju interkulturalnih kompetencija i multikulturalnih sredina te uka-

zuje na bitna pitanja i smjernice budućih istraživanja iste ili slične tematike.

Djelo ima nedvojbenu znanstvenu i stručnu vrijednost te je prvobitno namijenjeno jezikoslovnim stručnjacima. Praktična primjenjivost djela ogleda se kroz naputke koje pruža svim praktičarima koji se u svakodnevnome radu bave problematikom p(r)oučavanja stranih jezika.

Knjiga analizira ulogu jezika kao kulturnog i sociološkog fenomena i pritom određuje njegovu važnu ulogu u procesima kulturne kolonizacije i širenju svjetskih kulturnih kapitala. Podijeljena je u 23 poglavlja prema interesima autora. Svako poglavlje tematizira poučavanje i ulogu jezika u suvremenome društvu s posebnog stajališta te čitatelj može uvidjeti značaj složenih jezičnih sastavnica u lingvističkim, političkim i sociološkim okvirima.

Autori kroz poglavlja raspravljaju i problematiziraju jezičnu praksu p(r)oučavanja i utjecaja stranih jezika u zemljama jugoistočne Europe s naglaskom na zemlje prostora bivše Jugoslavije, iz kojih uostalom i potječe većina autora, te budućim zanimljivim pitanjima koja trebaju postati predmetom znanstvenog istraživanja. Djelo je pregledno i jasno strukturirano.

Sažmemo li zbornik u nekoliko rečenica, valjalo bi istaknuti kako obrađuje tematiku slabljenja utjecaja i zastupljenosti njemačkog jezika u zemljama bivšeg "balkanskog bloka" te pruža podatke o raznolikim uvjetima poučavanja i učenja njemačkog jezika iz perspektive različitih

jezičnih sredina. Istovremeno, donosi i opširnu komparativnu jezikoslovnju analizu pojedinih fenomena njemačkog jezika, pokušavajući pritom pobuditi interes za ulogom jezika u interkulturalnoj predaji, kao *spiritus movens* eurointegracijskih napora suvremenog zapadnog svijeta. Pritom ostaje nejasno kakvi motivi doista leže iza brige o položaju i boljitku njemačkog jezika u zemljama jugoistočne Europe, koja je tradicionalno i povijesno bila predmetom posebne pažnje nacija "stare Europe", ali i dominantnog utjecaja germanske znanstvene misli i kulture. Stoga se opravdanim čini vapaj njemačkih autora koji se pitaju kako zaštititi ugled vlastita jezika, kada i domicilni znanstvenici njemačkog podrijetla svoje radove i predavanja češće objavljuju na engleskom, nego na vlastitome jeziku, pritom ne razmišljajući čiji je zadatak štititi samostalnost i ugled njemačkog jezika u znanstvenom diskursu. Očito, stare tradicije blijede, pa ne vrijedi ni izreka: "Njemački je jezik znanosti, engleski književnosti, a francuski ljubavi...". Raspravu o ovoj pojavi treba promicati i u hrvatskoj društveno-jezičnoj sferi, koju posljednjih godina obilježava slab interes za učenje njemačkog jezika u osnovnim školama, kao posljedica ustrajanja sve većeg broja roditelja na učenju engleskog jezika, pa čak i na štetu satnice hrvatskog jezika, koja je očigledno smanjena. Doista, jezična kolonizacija, nošena pojavom i razvojem interneta i masovnih medija, ima izniman utjecaj na

manje otporna društva i kulturne sredine u procesu zamjene tradicionalnih izvornih vrijednosti, među kojima i onih jezičnih, novim suplementima i kvazitvorevinama neprovjerenih i sumnjivih obilježja. Valja se zapitati kakva je sudbina europskog interkulturalizma pod utjecajem snažnog anglosaksonskog (američkog) vala, pritom ne zanemarujući sposobnost otpora pojedinih manje utjecajnih kulturnih sredina, ali s naglaskom na svakodnevnu povećanu praktičnu povezanost zapadnih kulturnih utjecaja i normalnog života. Pod time podrazumijevamo praktično djelovanje u svakodnevnim situacijama u kojima su pojedinci, posebno mladi naraštaji, prinuđeni poznavati elemente strane kulture kako bi mogli preživjeti u uvjetima McLuhanovog "globalnog sela", odnosno uspješno se integrirati u postojeće socijalne okvire koji to od njih zahtijevaju. Skupina autora poseban naglasak postavlja na tematiku interkulturalizma i uloge jezika u posredovanju i izgradnji multikulturalnih društava, koja na europskom tlu postoje kao datost turbulentnih povijesnih vremena. Neprijeporno, jezik kao osnovni nositelj i medij kulture predstavlja polaznu točku u stvaranju kvalitetnih međunacionalnih i interkulturnih odnosa stanovnika suvremene Europe. On predstavlja cjelokupno povijesno i kulturno iskustvo neke društveno-kulturne zajednice koje podliježe vremenskim i kulturnim promjenama. Jezik omogućava prenošenje stečenih iskustava, znanja, kulturnih

sadržaja i elemenata te oblikovanje i razvoj osobnosti, pružajući ljudima osjećaj povezanosti kroz omogućavanje interakcije s ostalim članovima njihove, ali i "druge" kulture.

Autori stoga ističu kako je nužno zadržati i razvijati prethodne obrasce višjezičnog obrazovanja djece i mladih, uz neizostavno pitanje što znanstvena misao i kultura prevlašću engleskog jezika dobivaju, a koliko zapravo gube. Nije se teško složiti s promišljanjima koja pridaju važnost raznolikosti jezičnih utjecaja, kao prilogu kulturnom bogatstvu određene sredine. Ostaje, međutim, nejasno kako se boriti protiv naglašene dominacije engleskog jezika u javnom i znanstvenom diskursu, kada na to pitanje odgovor ne nude čak niti oni koji se tim pitanjem bave profesionalno i znanstveno. Možda je bitno usmjeriti pozornost na jačanje pokreta jezičnih purista, čija plemenita nastojanja, međutim, ne smiju za posljedicu imati umanjivanje funkcionalnosti svakodnevnog razgovornog jezika. Valja istaknuti kako gušenjem pojedinih jezičnih skupina, navlastito njemačkog jezika, europskoj i svjetskoj kulturi prijeti gubitak iznimnog kulturnog, umjetničkog, ali i znanstvenog doprinosa. Međutim, potrebe i razvoj svijeta kao umrežene cjeline na krilima interneta i masovnih medija ipak opravdavaju uporabu jedinstvenog jezičnog koda kojim je komunikacija, kao osnovna ljudska potreba, omogućena i dostupna svima. Ove pojave treba promišljati u domeni razvoja globalnih slobodnih tržišta koja su primorala

nacionalne ekonomije na nužnost jedinstvenih komunikacijskih kanala kojima je omogućen slobodan protok roba, dobara, ali i kulturnih tekovina civilizacije.

Autori problematiziraju takvo linearno prenošenje predodžbi o stranim kulturama putem nastave stranih jezika, kojima mlade naraštaje zapravo poučavamo stereotipnim razmišljanjima o drugima, "različitima", pritom potičući buduće predrasude i stereotipe koji nikako nisu u duhu interkulturalizma. Kulturalni stereotip određen je kao pojednostavljena ili standardizirana slika s posebnim značenjem koja je zajednička članovima neke grupe, a koja prikazuje pripadnike neke druge zemlje, regije, rase, roda, zanimanja i sl. na pojednostavljen, nediferenciran način. Kako autori ispravno ističu, predodžbe i stavove u tako osjetljivoj dobi valja graditi kao "Kollektivität", na zajedničkim osobinama i poveznicama pojedinih kultura i društava, pritom omogućavajući djetetu samostalno i slobodno istraživanje kultura "drugih i drugačijih". Kontinuiranom nadgradnjom saznanja o sebi, kako na individualnoj, tako i na razini pripadajuće grupe, razvija se sposobnost povećane otvorenosti, fleksibilnosti i kreativnosti te usvajanje djelotvornog ponašanja u drugim kulturama – interkulturalna osjetljivost. Kako su nastavnici stranih jezika prirodno u ulozi osoba koje grade mostove među različitim

kulturama, trebalo bi ih na primjeren način osposobiti i upoznati s teorijom i praksom interkulturalne kompetencije i metodikom njezinog integriranja u program nastave stranog jezika. Autori predlažu i jedan od mogućih načina školovanja nastavnika stranih jezika u okviru permanentnog profesionalnog usavršavanja, putem radionica posvećenih interkulturalnoj komunikacijskoj kompetenciji jer su nastavnici stranih jezika u odlučivanju o tome kada, na koji način i zašto poučavati interkulturalnu komunikacijsku kompetenciju često prepušteni sami sebi.

Zaključno, važnost očuvanja tradicije višejezičnosti kao temeljnog obilježja multikulturalnih europskih sredina, ključne pretpostavke izgradnje ujedinjene Europe budućnosti, nameće se kao političko i znanstveno pitanje *par excellence*. Stoga ovaj zbornik, kao dokaz i poticaj takvim interkulturalnim nastojanjima, predstavlja plodonosan korak u razvoju suradnje zapadnoeuropskih i jugoistočnih zemalja mediteranskog podneblja, tradicionalno oslonjenih na kulturna dostignuća zapadnog svijeta, u promicanju vlastitih vrijednosti i kulturnih dostignuća kojima zasigurno mogu obogatiti europsku kulturnu riznicu, čiji smo sastavni dio, ponekad nepravedno izostavljeni, oduvijek bili.

Goran Livazović, asistent
Filozofski fakultet, Osijek